

PÕLLUMAJANDUSE REGISTRITE
JA INFORMATSIOONI AMET

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

ABIKS TAOTLEJALE

Eesti maaelu arengukava 2014-2020

Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus 2017

Taotluse vastuvõtt 2.– 22. maini

Tallinn
Tartu
2017

1. EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2014–2020 PINDALA- JA LOOMATOETUSED	
2017. AASTAL	3
2. POOLLOODUSLIKU KOOSLUSE HOOLDAMISE TOETUS (PLK)	3
3. KOHUSTUS	12
3.1. Kohustuse üleandmine	12
3.2. Kohustuse suurendamine	13
4. TAOTLEMINE	13
4.1. Taotluse kooskõlastamine Keskkonnaametis	13
4.1.1. PLK alade kooskõlastamine vana e-PRIA kaudu	14
4.1.2. PLK alade kooskõlastamine paber kandjal	15
4.2. Taotluse täitmine	15
4.2.1. Taotluse täitmine vanas e-PRIAs	15
4.2.2. Taotluse täitmine paber kandjal	16
4.3. Taotluse esitamine	16
5. TAOTLUSEL ESITATUD ANDMETE MUUTMINE VÕI TAOTLUSE	
MENETLEMISE LÕPETAMINE	18
5.1. Põllumajandusliku majapidamise/ettevõtte üleandmine pärast toetuse taotluse	
esitamist	19
5.2. Taotluse menetlemise lõpetamine (annulleerimine)	19
5.3. Vääramatu jõud ja erandliku asjaolud	19
6. TAOTLUSE KONTROLLIMINE	21
6.1. Halduskontroll	21
6.2. Kohapealne kontroll	21
7. TOETUSE VÄHENDAMINE	22
7.1. Toetuse vähendamine toetusõiguslikkuse alusel sh. pindalade erinevuse tõttu	22
7.2. Toetuse vähendamine baas- ja toetatavate nõuete rikkumise eest	23
7.3. Toetuse vähendamine taotluse hilinenult esitamise eest	23
7.4. Toetuse vähendamine juhul, kui taotleja ei ole deklareerinud kogu	
maakasutust	23
7.5. Toetuse vähendamine nõuetele vastavuse süsteemi nõuete rikkumise tõttu	23
8. TOETUSE MÄÄRAMINE VÕI TAOTLUSE RAHULDAMATA JÄTMINE	23
9. TOETUSE MAKSMINE	24
10. OTSUSE VAIDLUSTAMINE	25
11. TOETUSE TAGASINÕUDMINE	25
12. TOETUSE ANDMISEST JA KASUTAMISEST TEAVITAMINE	25
13. MAKI TOETUSTE ALUSEKS OLEVAD ÕIGUSAKTID	26
13.1. Eesti õigusaktid	26
13.2. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu ning Komisjoni määrused	26
13.3. Muud dokumendid	27

1. EESTI MAAELU ARENGUKAVA 2014–2020 PINDALA- JA LOOMATOETUSED 2017. AASTAL

13. veebruaril 2015. aastal kiitis Euroopa Komisjon heaks [Eesti maaelu arengukava 2014–2020](#) (edaspidi MAK). 2017. aastal saab taotleda järgmisi MAK toetusi ([maaeluministri 19.01.2017 määrus nr 8 „2017. aastal „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” ja „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel antavad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kohased maaelu arengu toetused“](#)):

1. Põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede ehk põllumajanduslik keskkonnatoetus:
  - 1.1. Keskkonnasõbraliku majandamise toetus (KSM)
  - 1.2. Piirkondlik mullakaitse toetus (MULD)
  - 1.3. Keskkonnasõbraliku aianduse toetus: keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus (KSA) ja keskkonnasõbraliku köögivilja-, ravimtaime- ja maitsetaimakasvatuse ning maasikakasvatuse toetus (KSK)
  - 1.4. Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus (SORT)
  - 1.5. Ohustatud tõugu looma pidamise toetus (OTL)
  - 1.6. Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus (PLK)
2. Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus (MAH)
3. Loomade heaolu toetus (LHT)
4. Natura 2000 alal asuva põllumajandusmaa kohta antav toetus (NAT)
5. Natura 2000 erametsamaa toetus (NAM)

Käesolev “Abiks taotlejale” käsitleb poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse taotlemiseks vajalikku infot.

2. POOLLOODUSLIKU KOOSLUSE HOOLDAMISE TOETUS (PLK)

Maaeluministri 22. aprilli 2015 määrus nr 38 [„Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus“](#) kehtestab poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse andmise tingimused ja korra. Toetuse üldeesmärk on parandada poollooduslike koosluste ja nendega seotud liikide seisundit, sealjuures parandada poollooduslike koosluste hooldamise kvaliteeti ja suurendada hooldatavate alade pindala ning põllumajandusloomade abil hooldatavate poollooduslike koosluste osa; säilitada ja suurendada elurikkust ja maastikulist mitmekesisust.

[EL-i loodusdirektiivi \(92/43/EMÜ\)](#) kohaselt tuleb säilitada või taastada kõigi üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja elupaigatüüpide soodne seisund. Poollooduslikud kooslused on olulised loodusliku mitmekesisuse säilitamisel. Hinnanguliselt vajab Eesti kaitstavatel aladel säilitamist 60 000 ha erinevaid niidukooslusi, käesoleva toetuse eesmärgiks on tagada aastaks 2020 regulaarne hooldus vähemalt 40 000 hektaril.

Toetusõiguslikkuse nõuded taotlejale

PLK toetust saab taotleda füüsiline isik, juriidiline isik või juriidilise isiku staatusega ühendus. Toetust saab taotleda tingimusel, et taotleja hooldab maad õiguslikul alusel, s.t on maa omanik või omab kehtivat rendilepingut. Nõue kehtib kõikide pindalatoetuste taotlemisel.

Kõik toetuse taotlejad peavad olema kantud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse (edaspidi *register*). Täpsemat infot vt ptk [4. Taotlemine](#).

Toetusõiguslik poollooduslik kooslus

PLK toetust võib taotleda vähemalt 0,1 hektari suuruse hoolduskõlbliku poolloodusliku koosluse või selle osa kohta, mis on kantud keskkonnaregistrisse ning asub [looduskaitseaduse § 4 lõike 1 punktides 1, 2, 4 ja 5](#) nimetatud kaitstaval loodusobjektil.

PLK toetust saab taotleda vaid sellisele poollooduslikule kooslusele, mis on hoolduskõlblik. Hoolduskõlblik poollooduslik kooslus on kaetud niidutaimestikuga ning on hooldatav niitmise ja niite kokkukogumise või karjatamise teel. Alal peab domineerima niidutaimestik. Taimestikuta alad võivad olla hajusalt üle ala – kui vastav ala on suurem kui 0,05 ha, arvatakse kogu see osa toetusõiguslikust pinnast välja.

Poollooduslik kooslus, kus niidutaimestik ei domineeri, loetakse toetusõiguslikuks vaid sellisel juhul, kui alal on taastamistööd korrektselt lõpetatud ja on loodud tingimused niidutaimestiku taastamiseks kiireimal viisil. Taastamistööd loetakse lõppenuks, kui ala vastab vähemalt [loodushoiutoetuse määruses](#) sätestatud taastamise tingimustele – maha ei ole jäänud raidmeid diameetriga üle 5 cm ja pikkusega üle 50 cm ning kännud on lõigatud võimalikult madalalt, mitte kõrgemalt kui 15 cm maapinnast; loopealsel taastamistööde lõppemisel on kadakate ja muu puittaimestiku liituvus maksimaalselt 0,3; puisniidu ja puiskarjamaa taastamistööde lõppemisel ei ületa liituvus 0,4 ja põõsarinde liituvus on kuni 0,1.

Nende alade puhul, kus on hiljaaegu lõppenud taastamistööd, tuleb silmas pidada, et toetust saab taotleda juhul, kui seal on võimalik teha PLK määruse kohaseid tegevusi – ala niidetakse ja niide kogutakse kokku või karjatatakse - see tähendab, et loomad on, millest toituda.

Kogu kohustuseperioodi jooksul tuleb taotlejal endal tagada selline ala hooldamine, et ala säiliks hooldatavana ja elupaiga seisund ei halveneks. Taotleja peab vajaduse korral kohustuseperioodi vältel harvendama puid-põõsaid ja tõrjuma võsa ning pilliroogu.

Kadakatega poollooduslikku kooslust ei loeta toetusõiguslikuks, kui puittaimede liituvus on suurem kui 0,5. Erandina on abikõlblikud vaid sellised üle 0,5 liituvusega kadakatega niidualad, kus kadakad või muu puittaimestik on tüvedena, nii et alal on ülepinnaliselt olemas niidutaimestik, sealjuures on niidule omane rohustu olemas ka kadakate all; ala on takistusteta ülepinnaliselt hooldatav, seal ei esine tihedaid kadakatukkasid ja lehtpuuvõsa puudub. Sellisel alal aitavad kadakad tagada söödabaasi loomadele – kadakate raiumisel oleks heina tootmine väiksem.

Toetusõigusliku pinna osaks on üle 0,5 liituvusega puittaimestikuga tukad juhul, kui need ei ole suuremad kui 0,05 hektarit. Siiski tuleb silmas pidada, et kogu ala liituvus koos vastavate kuni 0,05 hektari suuruste tukkadega ei ületaks 0,5. See tähendab, et kui jagada kuni 0,05 hektari suurused tihedamad tukad kogu ala peale laiali, siis peab ka sellisel juhul jääma kogu ala liituvus alla 0,5. Seega kui kogu ala üldine liituvus on 0,3-0,4, siis üle 0,5 liituvusega tihedaid kuni 0,05 hektari suuruseid tukkasid ei saa olla palju, sest vastasel juhul ületatakse kogu ala lubatud liituvust.

Toetusõiguslik on selline puisniit ja puiskarjamaa, kus on valdavalt niidutaimestik või kus on taastamistööd lõppenud ja on loodud tingimused niidutaimestiku kujunemiseks.

Puisniidu ja puiskarjamaa puurinde liituvus (võrade projektsioonide osakaal maapinnal) on tavaliselt 20–40%, kuid see võib oluliselt erineda niiduti ja ka ühe niidu piires. Siiski ei tohiks keskmine liituvus (koos suurte põõsastega, nt sarapuudega) tõusta üle 50%, vastasel juhul on pärsitud niidutaimede areng ja maapinnal hakkab domineerima hõre, metsaliikidest dominantidega taimkate. Keskmine puurinde liituvus ei tohi mingil juhul langeda ka alla 10–20%, sest sel juhul kaob neile omane mikrokeskkond. Heas seisundis puisniidul ei tohi

põõsarinde liituvus eraldi võetuna ületada 10%. Põõsarinde kasvamine üle selle viitab puisniidu looduskaitsele väärtuse halvenemisele.

Puisniite ja puiskarjamaid iseloomustab lagedamate (sageli üksikute vanade puude ja põõsastega) niidulaikude vaheldumine erineva tihedusega puude rühmadega.

Puiskarjamaadega väga sarnased on karjatatavad metsad. Nende eristamisel võetakse aluseks rohttaimestiku iseloom: karjatatavate metsade rohuline sarnaneb metsale omase rohttaimestikuga, puiskarjamaadel domineerivad aga niiduliigid, sealjuures kasvab karjamaade umbrohte (nt tuliohakas) või vähem väärtuslikke, kuid vastupidavaid heintaimi (nt luhtkastevars).

PLK toetusõigusliku maa hulka arvatakse järgmised elemendid ja objektid:

- 1) [HPK määruse](#) § 3 lõigetes 3–5 ja 7–10 nimetatud maastikuelemendid. Nendeks võivad olla puude rida, puude või põõsastega hekk, kiviaed, looduse üksikobjekt, kinnismälestis ja kaardistatud pärandkultuuriobjekt;
- 2) maa, millel asub kiviaed, heinaküün või loomade varjualune;
- 3) kuni kahe meetri laiused maastiku joonelemendid;
- 4) kuni 0,05 hektari suurused puude ja põõsastega kaetud alad, kus puudub niidutaimestik, kuid mis on seotud traditsioonilise põllumajandustegevusega või keskkonnavalade eesmärkide saavutamise;
- 5) kuni 0,05 hektari suurused väikeveekogud ja taimestikuta alad. Väikeveekogude ja taimestikuta alade maksimaalne suurus ei kehti rannaniitude puhul, seal on toetusõiguslikud kõik taimestikuta ala osad, näiteks soolakud, veelombid, lõukad ja teised rannaniidule iseloomulikud rannikuelupaigad olenemata pindalast. Siiski tuleb silmas pidada, et toetust makstakse hooldustegevuse elluviimiseks, st toetusega kompenseeritakse poolloodusliku koosluse niitmise ja karjatamisega kaasnev saamata jäänud tulu ja täiendav kulu ning seepärast peaks suurema osa taotletavast alast moodustama [PLK määruse](#) § 5 lõikes 4 nimetatud hoolduskõlbliku maa kriteeriumitele vastav ala;
- 6) rannaniidul kõik sellised ala osad, kus taimestik puudub, olenemata ala osa suurusest, välja arvatud taimestiku piirist mere poole jäävad liiva- ja kliburannad;
- 7) roostik, mida on viimase aasta jooksul niidetud või karjatatud [PLK määruse](#) § 10 lõike 3 kohaselt;
- 8) pinnasteed, mis on üle 50 protsendi ulatuses kaetud niidutaimestikuga ning mida hooldatakse niitmise või karjatamise teel. Pinnasteed tuleb taotlejal iga-aastaselt hooldada. Kui pinnasteed on kaetud niidutaimestikuga, aga seda ei hooldata, siis selline pinnasteed ei ole toetusõiguslik.

Mis toetusi saab või ei saa taotleda samale pinnale?

1. PLK toetust ei või taotleda maa kohta, mille kohta on taotletud teisi MAK alusel antavaid pindalatoetusi, näiteks põllumajanduslikud keskkonnatoetused, MAH toetus, NAT toetus ja Natura 2000 toetus erametsamaale.
2. Samuti ei või PLK toetust taotleda puiskarjamaa ja kadakatega niidu kohta, mille kohta taotletakse ühtset pindalatoetust (ÜPT).
3. Puisniidu, muu niidu ja lisategevusega rannaala ühikumääruga aladele saab täiendavalt taotleda [ÜPT toetust](#) selles ulatuses, mis vastab ÜPT tingimustele ja kuhu on moodustatud taotleja avalduse alusel põllumassiiv.

Näiteks ei vasta üldjuhul puisniidud ÜPT saamise tingimustele, kuna hektari kohta on puid rohkem kui 50. Kui aga puisniidu sisse jääb vähemalt 0,3 hektari suuruseid lagedamaid põllumajandusmaa osasid, mis vastavad ühtse pindalatoetuse saamise tingimustele, siis nende kohta on võimalik täiendavalt taotleda ÜPTd.

Puisniidu, muu niidu ja lisategevuse ühikumääruga PLK toetust saab taotleda ÜPT põldude kohta vaid juhul, kui on tegemist sama taotlejaga. Lubatud ei ole selline olukord, kus ühe ja sama pinna kohta taotlevad toetust erinevad isikud. Näiteks taotleb PLK toetust rentnik ja ÜPTd maaomanik – sama ala kohta erinevaid toetusi taotledes peab olema tegemist sama taotlejaga.

Nõuetele vastavus

Toetuse saaja täidab kohustuseperioodi jooksul oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal põllumajandusministri [14. jaanuari 2015. a määruses nr 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“](#) sätestatud nõudeid ning [kohustuslikke majandamisnõudeid](#). Nõuetele vastavuse süsteem ja nõuded on pikemalt kirjeldatud „[Nõuetele vastavus ja rohestamine 2017](#)“ trükises ja [PRIA kodulehel](#).

PLK baasnõuded

Taotlejal tuleb täita järgmisi baasnõudeid:

- 1) poollooduslikku kooslust ei tohi kahjustada. Kahjustamiseks loetakse taimkatte (rohukamara) hävitamist ja kooslusele mitteomase liigilise koosseisu kujundamist. Keelatud on väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine, mullaharimine, metsa istutamine, maapõue kasutamine, loata ehitiste püstitamine või laiendamine, sh tiigi jm veekogu ning maaparandussüsteemi rajamine, v.a juhul, kui tegevus on kooskõlas looduskaitseeadusega;
- 2) taotleja kannab andmed majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta [veeseaduse](#) alusel peetavasse põlluraamatusse;
- 3) poolloodusliku koosluse alal, kuhu toetust taotletakse, peab olema kohapeal visuaalselt tuvastatav piir.

Näiteks võib looduslikuks piiriks lugeda kraavi, jõge, teed, järve ja põhikaardi kõlviku piiri. Tehislikuks piiriks loetakse eelkõige katastripiiri, vaia, tara, kiviaeda, puude märgistamist. Taotleja võib koosluse piiri ka muul viisil tähistada, kuid see peab olema selgelt ja visuaalselt tuvastatav.

Selgelt peavad olema piiritletavad erineva ühikumääruga alad. Näiteks kui tegemist on rannaniiduga, kus ühele osale taotletakse karjatamise ühikumääruga toetust ja teisele osale niitmise ühikumääruga toetust, siis kuna ühikumäär niitmisel ja karjatamisel on erinev, tuleb tagada eraldi visuaalne piir nii karjatatavale alale kui ka niidetavale alale.

Visuaalse piiri nõuet on rikutud, kui:

- taotletud alal puuduvad kohapeal visuaalselt tuvastatavad piirid, ja
- taotleja ei oska kontrolliasutustele kohapeal ette näidata taotletud ala piiri.

Toetatavad tegevused

Toetatava tegevuse nõudeid tuleb täita PLK toetusõiguslikul maal, mille kohta PLK toetust taotletakse, sealjuures peab poollooduslikku kooslust hooldama viisil, mis on saanud Keskkonnaameti (KeA) nõusoleku.

Taotleja hooldab kohustuseperioodi vältel poollooduslikku kooslust meetme määruses sätestatud nõuetekohase niitmise või karjatamise teel. Lisaks võib KeA ette näha määruses sätestatud korrast erinevaid nõudeid, kui see on looduskaitsealises põhjendatud. Säte on vajalik selleks, et toetuse saamise eesmärgil ei tuleks täita nõudeid, mis on vastuolus kaitstava loodusobjekti kaitsekorruga.

Puisniitu tuleb hooldada niitmise teel, ala tuleb niita kooskõlas niitmisele seatud nõuetega. Traditsiooniliselt on puisniitudel tehtud eelkõige heina. Kui puisniidul karjatatakse enne niitmist loomi, muutub koosluse tüüp: puisniidust saab puiskarjamaa. Puiskarjamaa erineb puisniidust selle poolest, et seal ei tehta heina ja kari lastakse alale niipea, kui ilmad lubavad (kari on seal lume tulekuni). Ala karjatamine mõjutab tugevasti taimkatte liigilist koosseisu ehk muudab selle liigirikkust, kuna levima hakkavad vaid karjatamist taluvad liigid. Kuna loomad eelistavad süüa teatud liiki taimi, väheneb ajapikku kooslusel ka selliste taimeliikide osakaal.

Vajadusel võib sügisel puisniidul pärast niitmist piisava rohukasvu korral lühiajaliselt (mitte üle kuu aja ja mitte varem kui alates septembrist) ädalal loomi karjatada madala koormusega (mitte üle 0,5 loomühiku/ha). Oluline on, et säiliks puisniidu majandamine niiduna ning ta ei muutuks ajapikku puiskarjamaaks.

Puiskarjamaad tuleb hooldada karjatamise teel kooskõlas karjatamisele seatud tingimustele.

Rannaniidul ja loopealsel on lubatud vaid karjatamine. Niitmine on lubatud põhjendatud juhtudel vaid KeA nõusolekul.

KeA annab loa niitmiseks, juhul, kui on täidetud üks järgmistest tingimustest:

- niitmine on vajalik liigikaitsete eesmärkide saavutamiseks;
- alalt on võimalik teha heina, sealjuures nende kokku koguda.

Rannaniidul on eriti olulised hästi hooldatud madalamad kohad. Kui karjatamisel loomad söövad sealt ja trambivad ala madalamates osades, siis niitmisel on oht, et need jäävad hooldamata või niidukiga niites jääb hein liialt kõrgeks. Kui aga vana taimestik veekogudesse jääb, hakkab see seal kogunema ja ajapikku lagunema. Nii ei sobi need ei kahlajatele, kuna kulukiht takistab maapinnalt toidu kättesaamist, ega ka kahepaiksetele sigimiseks, kuna neis pole laguneva taimestiku tõttu piisavalt hapnikku.

Loopealsetele niitmisloa andmisel arvestab KeA niidu produktiivsust – heina kasv peab olema piisavalt suur, et sealt oleks võimalik heina teha ning maha niidetud heina kokku koguda. Samuti antakse luba siis, kui niitmine on vajalik liigikaitsete eesmärkide saavutamiseks.

Loopealse võib jätta kohustuseperioodi jooksul ühel aastal hooldamata, kui loopealne on heas seisus ja vähese produktiooniga (vähese heina kasvuga). Puhkeaasta taotlemiseks tuleb toetuse saajal saada KeAlt nõusolek hiljemalt kohustuseaasta 1. augustiks. KeA arvestab nõusoleku andmisel järgmisi asjaolusid:

- ala on ülepinnaaliselt heas seisus või ülepinnaaliselt hooldatud vähemalt puhkeaastale eelneval kolmel aastal;
- avatud kohtades on niidukamar (võib olla laiguti hävinud suurema karjatamiskoormuse tõttu);
- põõsaste katvus on kuni 30%;
- puhkeperioodile eelneval aastal on karjatamiskoormus olnud piisav: vähemalt 50% alast on karjatamisperioodi lõpuks madalaks söödud rohustuga (kuni 5 cm kuivadel loopealsetel ja kuni 10 cm niisketel loopealsetel);
- alal puudub noor lehtpuuvõsa. Noore lehtpuuvõsa esinemise korral tuleb puhkeaasta jooksul või puhkeaastale eelneval aastal see eemaldada;
- ala taastamisest on möödas rohkem kui viis aastat.

Karjatataval alal on lubatud eelnevalt niitmine, kui niitmine ja niite kokkukogumine on tehtud hiljemalt 1. augustiks ja 1. oktoobriks tagatakse karjatamise tulemusele seatud tingimused. Loopealsel ja rannaniidul on eelnev niitmine lubatud üksnes KeA nõusolekul. Ka nendel aladel, kus enne karjatamist soovitakse niita ja nende kokku koguda, ei ole niitmistööd lubatud enne 10.juulit, kui kaitset korraldav dokument või KeA ei näe ette teisiti.

Ajalooliselt on olnud loomade ädalal karjatamine tavapärase praktika: loomad lasti heinamaale mõned nädalad pärast suvist heinategu, kui pealekasvanud biomass oli piisavalt suur. Eriti hea on selline ala hooldamine lindudele, kes eelistavad kevadel vähese kulukihiga alasid, samuti on linnupoegadel paksu kulukihiga kaetud maapinnalt toidu kättesaamine raskendatud.

Mõne poollooduslikest kooslustest sõltuvate linnuliigi arvukuse vähenemine on tingitud liialt kõrgest rohustust, pesitsusalade kulustumisest ning tüüpiliste lompide ja soonekohtade pinnastruktuuri kadumisest. Sellised tagajärjed võivad olla, kui ala niidetakse suve alguses ning sügiseks on peale kasvanud ulatuslik biomass. Seepärast on oluline soodustada niidetavatel aladel järelkarjatamist.

Hekseldamine ei ole hooldataval poollooduslikul kooslusel lubatud. Karjatatava poolloodusliku koosluse taimikut, mille kohta toetust taotletakse, on lubatud üle niita või hekseldada üksnes KeA eelneval kirjalikul nõusolekul, sealjuures võib KeA vajaduse korral seada tingimuseks heksli/niite kokkukogumise.

Karjatatava ala üleniitmine või hekseldamine on täiendav vahend ala hea seisundi tagamiseks või parema seisundi loomiseks. Üleniitmine või hekseldamine ei saa olla vahend puuduliku karjatamise kompenseerimiseks. Enne loavälja andmist teeb KeA kohapealse kontrolli hindamaks, kas ala on piisavalt hooldatud. See tähendab, et kogu alal on tuvastatav loomade viibimine ja toitumine ning vähemalt 50% alast on madalaks söödud rohustu.

Üleniitmise või hekseldamise luba antakse karjatatavatel aladel pärast piisava karjatatavuse tagamist, sealjuures hinnatakse loa andmisel, kas taotleja on teinud endast oleneva ala heaks hooldamiseks. Seda hinnatakse muuhulgas selle põhjal, et karjatamisega ei ole viivitatud, vaid on alustatud optimaalsel ajal, tagatud on optimaalse suurusega karjakoplid ning piisav loomkoormus. Luba antakse, kui see on vajalik nende taimede niitmiseks või hekseldamiseks, mida loomad meelsasti ei söö, või ebasoovitavate dominantliikide allasurumiseks. Kui söömata heina biomass on suur, võib KeA määrata heksli/niite kokkukogumise. Eriti halb on niite/heksli mahajätmine rannaniitude madalamatesse veekogudesse, kus see hakkab lagunema ning loob ebasoovitavad tingimused nii kahlajatele kui ka kahepaiksetele.

Kui luba küsitakse sellise karjatatud ala kohta, kus madalaks söödud rohustu ulatus jääb alla 50%, aga taotleja on eelnevalt taganud optimaalse karjatamise (piisav loomkoormus, karjatamisega alustamine ei ole jäetud hilisele ajale jne), ning luba küsitakse eesmärgiga tagada loomadele uus sööt värske heina näol, siis võib KeA kaaluda võimalust anda luba üleniitmiseks või hekseldamiseks, kui see on elupaiga seisundi säilitamiseks ja parandamiseks vajalik. Sealjuures tagab taotleja 1. oktoobriks nõutud karjatamistulemuse (loomade viibimine ja toitumine kogu alal ning 50% ulatuses madalaks söödud rohustu).

Puittaimestiku üleniitmine või hekseldamine võib olla vajalik taastamisjärgsel puiskarjamaal juurevõsu allasurumiseks ja karjatataval rannaniidul, kui loomade karjatamine ei suuda ära hoida kadakate või võsa pealekasvamist.

Selleks, et poollooduslikel kooslustel kasutataks alade hooldamiseks sobivaimaid hooldamisvõtteid, on oluline taotlejatele sellealast teavet jagada. Seetõttu peab taotleja või tema esindaja olema hiljemalt esimese kohustuseaasta 20. juuniks osalenud KeA korraldatud MAK 2014–2020 poolloodusliku koosluse hooldamise koolitusel, kus jagatakse juhiseid alade hooldamiseks ja selgitatakse toetuse saamise tingimusi.

Osalema peab just perioodi 2014–2020 poolloodusliku koosluse hooldamise koolitusel ning eelmisel perioodil läbitud koolitust ei arvestata nõude täitmisel, kuna võrreldes eelmise perioodiga on toetuse saamise nõuded muutunud.

Kui taotleja suurendab esimese kohustuseaasta kohustusealuse maa pinda rohkem kui 15% ja algab uus kohustus, siis koolitust uuesti läbima ei pea.

Tulenevalt toetuse eesmärgist makstakse toetust alade kohta, kus tagatakse elupaiga hea seisund või selle paranemine. Seepärast määrab KeA toetuse saajale lisatingimusi, kui see on vajalik toetuse eesmärkide saavutamiseks. Näiteks:

- rannaniitudel ja teistel karjatatavatel aladel võib KeA ette näha madala kadaka, männi ja võsa eemaldamise.
Karjatamistegevusest ainuüksi ei pruugi piisata, et tagada elupaiga hea seisundi säilimine. Kui madalal männil, kadakal, võsal lasta kasvada, halvendab see elupaiga seisundit ja elupaigast sõltuvate liikide käekäiku. Nii kaotab ajapikku mõtte ka poolloodusliku koosluse karjatamiseks makstav toetus, kui eesmärki - säilitada elupaiga hea seisund - ei saavutata;
- lähiaastatel taastatud puiskarjamaadel, mida ohustab juurevõsu pealekasvamine, tuleb lisaks karjatamisele eemaldada juurevõsu, näiteks tuleb ala üle käia võsalõikuriga vms. Veel aastaid peale taastamistöde lõppu võib ala ohustada juurevõsu. Ainult karjatamisest ei pruugi juurevõsu pealekasvu takistamiseks piisata. Kui juurevõsul lasta kasvada, kasvab ala ajapikku uuesti kinni;
- kui pärast karjatamist jäävad alale piirkonnad, kus loomad pole toitunud, siis tuleb need ala osad üle niita, ja kui heina biomassi on suur, siis ka niide kokku koguda. Loomade poolt söömata ala osade üle niitmine ja niite kokkukogumine aitab alla suruda ebasoovitavate taimede levikut (roog, tarnad jne) ja seeläbi on abistav vahend elupaiga hea seisundi tagamisel;
- ala ühtlasema karjatatuse saavutamiseks tuleb optimeerida karjakopli suurust. Kui karjakoplid on suured, valivad loomad endale meelepärasemad ala osad ja ülepinnaaliselt head karjatatust on raske saavutada. Seega on optimaalne karjakopli suurus esmaseks tingimuseks, et saavutada karjatamisele seatud eesmärgid;
- pesarüüste jm röövluse kahandamiseks tuleb eemaldada röövloomade varje- ja vaatluskohti, nagu põõsastikud, üksikud puud jne.

Taotleja peab silmas pidama, et kui KeA on täiendavaks hooldustingimuseks seadnud ala ülehekseldamise/niitmise, siis enne hekseldamistöde alustamist tuleb KeAlt küsida eraldi nõusolek. KeA kontrollib enne loa andmist kohapeal, kas ala on piisavalt karjatatud, ning vajadusel seab tingimuseks niite/heksli kokkukogumise.

Rannaniitude puhul kahjustab puittaimestik sealset elurikkust, mistõttu tuleb see alalt eemaldada. Vajadusel jäetakse mõned puudetukad loomadele varjumiseks, sealjuures tuleb puudetukad jätta selliselt, kus need kahjustavad alal pesitsevate ja toituvate lindude heaolu kõige vähem. Muu niidu ühikumääraga elupaikade puhul, nagu elupaigad koodidega 6270, 6510 ja 7230, on soovitatav puittaimestiku katvus kuni 10–15%. Kui puittaimede katvus on suurem, tuleb see eemaldada.

Niitmise algusaeg. Niitmine on lubatud kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavas sätestatud ajast alates. Kui niitmise alguskuupäev ei ole neis dokumentides sätestatud, võib poollooduslikku kooslust niita 10. juulist või ala looduskaitselisi väärtusi arvesse võttes KeA lubatud ajast alates. KeA määrab varasema niitmise aja juhul, kui see on vajalik ebasoovitava taimestiku allasurumiseks, et seeläbi tagada parem elupaiga seisund või kui ala niidetakse keskkonda säästval viisil kas käsitsi või hobuniidukiga.

Niidetav poollooduslik kooslus peab olema niidetud ja niide kokku kogutud 1. septembriks. Kokkukogutud niide peab olema ära veetud taotluse esitamise aastale järgneva aasta 1. aprilliks, kui KeA ei ole ette näinud teisiti. KeAl on õigus kehtestada vajadusel niite äravedamiseks varasem aeg. Varasem niite äravedamine võib osutada vajalikuks näiteks luhaniitudel, kust tuleb heinapallid ära vedada veel sama aasta sügisel, kui hiljem on heinapallide kättesaamine luhalt veeolude tõttu raskendatud. Niite äravedamise nõuet on järgitud, kui eelmisest aastast ei ole alal heinapalle ega –kuhjasid ehk hein on alalt ära veetud.

Niidetavate rohumaade puhul koosluse säilimiseks ainult niitmise ei piisa, vaid vajalik on ka niite kokkukogumine ja äravedamine. Heina niitmine säilitab küll maastiku avatuna, kuid ei taga head liigilist koosseisu. Heina mahajätmisel moodustub kulukiht, millest taimed ei suuda läbi kasvada. Samuti takistab kulukiht seemnete idanemist. Heina kokkukogumine ja äravedamine on oluline ka seetõttu, et nendega viiakse ära toitained, eelkõige lämmastikku. Taimed koguvad lämmastikku ja kasutavad seda taimekasvu soodustamiseks. Kui niidet ei koristataks ega ära ei veetaks, saaksid taimed, kes suudavad lämmastikku rohkem siduda ja tõhusamalt kasutada, teiste taimede ees kasvuks olulise eelise.

Niidetava poolloodusliku koosluse ala, mis on suurem kui 15 hektarit, tuleb niita keskkonnasõbralikul viisil – keskelt-lahku, servast-serva või KeAga varem kirjalikult kokku lepitud teisel meetodil. Kõnealusel viisil niitmine võimaldab rohumaal pesitsevatel lindudel ja seal viibivatel loomadega alalt aegsasti niitmise eest põgeneda. Servast-serva meetodil niitmisel liigutakse edasi-tagasi, niites järk-järgult ühest äärest teise. Keskelt-lahku meetodil niites tehakse esimene niide ala keskelt ning liigutakse järk-järgult ala ääre suunas. Servast ringiratast keskpunkti suunas niitmine ei ole lubatud.

Üle 15 hektari suurusel alal niitmistööde alustamisest tuleb teavitada KeAd. Soovitav on teavitada kirjalikult näiteks e-posti teel, aga lubatud on ka helistamine ja SMSi saatmine. Keskkonnaamet registreerib/protokollib teavituse asjakohases andmebaasis. Nõue ei kehti puisniitude puhul, kuna seal on puude esinemise tõttu niitmine niigi liigendatud ja toimub keskmisest väiksemate niidukitega.

Keskkonnasõbraliku niitmisevõtte nõue ja niitmistöödest teavitamise kohustus kehtib taotleja kõikidele niidetavatele aladele, mis on suuremad kui 15 hektarit. Näiteks kui toetuse taotlejal on kolm üle 15 hektari suurust niidetavat ala, siis tuleb nendel kõikidel rakendada keskkonnasõbralikku niitmisevõtet, sealjuures tuleb töödest teavitada iga ala puhul eraldi ehk kokku kolm korda.

Karjatamise algusaeg. Kui karjatamise alguskuupäev on kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas, liigi kaitse või ohjamise tegevuskavas sätestatud, võib loomi karjatada neis sätestatud ajast alates. Kui karjatamise algusaeg ei ole neis dokumentides sätestatud, tuleb rannaalal karjatamisega alustada hiljemalt 31. mail või KeA nõusolekul muust tähtpäevast alates. Karjatamisega võib alustada endale sobival ajal, kui KeA on andnud selleks nõusoleku – sellisel juhul poollooduslike koosluste loetellu alguskuupäeva ei märgita.

Karjatamise tulemus. Karjatamise tulemusena peab olema 1. oktoobriks kogu taotletaval alal visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud – rohustu on vähemalt 50% ulatuses madalaks söödud ja ülejäänud ala peab olema samuti valdavalt söödud rohustuga.

Madalaks söödud rohustu sõltub koosluse tüübist ja konkreetsest hooldatavast alast. Madalaks söödud rohustu hindamisel on kaks meetodit. Esimesel juhul on loomad niiduala madalaks söödud ja rohu kõrgus on

- kuivadel loopealsetel kuni 5 cm;
- luhaaladel kuni 20 cm;

– rannaaladel, niisketel loopealsetel ja kõikidel teistel kooslustel kuni 10 cm.

Muul juhul hinnatakse madalaks söödud rohustut kohapeal kasvava rohustu kõrguse järgi – madalaks söödud rohustu on kuni ¼ kohapeal kasvava rohustu kõrgusest. Näiteks kui majandamata poolloodusliku koosluse rohustu kõrgus on 60 cm, siis 1. oktoobriks peab olema vähemalt pool alast kaetud rohustuga, mille kõrgus on maksimaalselt 15 cm.

Karjatamise tulemusena peab olema ülepinnaalsetel tuvastatav loomade toitumine, st kogu alal on loomad heina söönud. Näiteks kui alal on sügisel õitsev roog, st seda ei ole loomad söönud, siis ei ole nõue täidetud.

Poollooduslikul kooslusel on loomadele lisaööda andmine keelatud.

Heina etteandmine võib mõjuda kui väetamine. Muutuksid mullaomadused ja mikrofloora, mulla niiskustingimused jms ning eelise saaksid ebasoovitavad liigid, mis tõrjuvad teised liigid taimikust välja. Lisatoitainete tõttu muutub rohustu lopsakamaks ja liigivaesemaks. Silo- ja heinapallide viimisel kooslusele antaks tuge ka teatud liiki taimede seemnelisele paljunemisele. Loomade lisaöötmisega võib kaasneda ka ülemäärane ala tallamine, mistõttu võib kooslus hävida.

Kui loomi ei ole võimalik teistele aladele suunata, tuleb söötmisala taotletavast alast välja arvata.

Loomi tuleb sööta väljaspool poollooduslikku kooslust (söötmiseks ei loeta loomade karjatamist ja soola andmist loomadele, samuti on lubatud lühiajaliselt ja väikeses koguses heina ja muu sööda (õuna, kartuli, jõusööda, jahu, leib) andmine näiteks loomade kokkukogumise ja inimesega harjutamise eesmärgil ning tingimusel, et hoitakse ära eelmises lõigus nimetatud negatiivseid mõjusid. Kuna vili võib hakata idanema, ei tohi seda suures koguses anda ega maapinnale söömiseks puistata. Kui jahu kasutatakse loomade nuumamiseks, siis tuleks seda teha väljapool poollooduslikku kooslust selleks ettenähtud hoones (laudas vms).

Lisategevuse valimine liigikaitseliselt olulistel rannaaladel. Tegemist on vabatahtlikult valitava üheaastase nõudega, mille tulemusena on vajalik kõrgema hoolduskvaliteedi tagamine. Tegevust saab valida alates 2016. aastast. Täpsemad tingimused on kirjeldatud „[Poollooduslike koosluste tegevuskavas 2014–2020](#)“ (peatükis 5.7).

Toetuse ühikumäär

Toetuse ühikumäärad ühe hektari kohta kalendriaastas on:

- 1) puisniidu niitmise korral 450 eurot;
- 2) puiskarjamaa karjatamise korral 250 eurot;
- 3) kadakatega niitude karjatamise korral 250 eurot;
- 4) kadakatega niitude niitmise korral 185 eurot;
- 5) muu niidu karjatamise korral 150 eurot;
- 6) muu niidu niitmise korral 85 eurot;
- 7) liigikaitseliselt olulistel rannaaladel poollooduslike koosluste täiendava hooldamise korral 232 eurot.

Kui punktides 2–6 nimetatud poollooduslik kooslus piirneb muude poollooduslike kooslustega või sisaldab muid poollooduslikke kooslusi, kuid nende koosluste üleminekut ei ole võimalik looduses selgelt eristada, võib toetust anda 2–6 sätestatud määras ka muude poollooduslike koosluste kohta tingimusel, et muu poollooduslik kooslus ei moodusta kogu taotletavast alast enam kui 49 protsenti.

Toetuse ühikumääradele vastavad keskkonnaregistrisse kantud elupaiga koodid:

- 1) puisniit elupaiga koodiga 6530;
- 2) puiskarjamaa elupaiga koodiga 9070;
- 3) kadakatega niit elupaiga koodiga 4030, 5130, 6210 või 6280;
- 4) muu niit elupaiga koodiga 1630, 4030, 6210, 6270, 6280, 6410, 6430, 6450, 6510, 7230 või 8240.

3. KOHUSTUS

PLK toetuse kohustus on 5-aastane. Üheks kohustuseaastaks loetakse üks kalendriaasta. PLK toetuse puhul moodustavad viis järjestikust kalendriaastat kokku kohustuseperioodi. Kohustuse võtmise aastal algab esimene kohustuseaasta tagasiulatuvalt 1. jaanuarist.

Näiteks 2016. aastal võetud PLK kohustuse puhul algas kohustuseperiood 1. jaanuarist 2016 ja kestab kuni 31. detsembrini 2020. Tegevust tuleb ellu viia toetuse taotluses näidatud või taotluse kontrollimisel kindlaks tehtud konkreetsetel toetusõiguslikul maal. Esimesel kohustuseaastal kindlakstehtud konkreetne maa ja selle maa pindala loetakse esimese kalendriaasta kohustusealuseks maaks (kohustuse algkogus), millest lähtudes arvestatakse nii kohustuse suurendamist kui vähendamist. Kui kontrollimisel tehakse kindlaks, et toetusõigusliku maa pindala on suurem kui selle maa pindala, mille kohta toetust taotletakse, loetakse kohustusealuseks maaks maa ning selle pindalaks pindala, mille kohta toetust taotletakse. Kui kontrolli käigus selgub, et tegelik toetusõigusliku maa pindala on väiksem kui taotluses näidatud, rakendatakse [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) 640/2014](#) artiklit 19.. Kohustus algab sel juhul kindlakstehtud pindalale. Ühel taotlejal saab sama toetuse kohta olla vaid üks kohustus.

Selleks, et tagada paindlikkus mitmeaastase kohustusega hõlmatud maade liikumisel majapidamiste vahel, on lubatud kohustuste üleandmine ja suurendamine ning ka asendamine.

2017. aastast alates ei või võtta uut kohustust sellise maa kohta ega suurendada kohustust sellise maa arvelt, mis Harju, Rapla ja Pärnu maakonnas algatatud maakonnaplaneeringu kohaselt määratakse Rail Balticu raudtee trassikoridori asukohaks. Planeeritava Rail Balticu trassikoridori jäävaid maid saate vaadata Maa-ameti geoportaalist (<http://geoportaal.maaamet.ee/>) valides menüüst kaardirakendused „Kitsenduste kaart“ ja lülitades kaardikihtide valikus sisse „Rail Baltic trass“.

Oma kehtivaid kohustusi saate kontrollida vanas [e-PRIA](#)s: Teenused→Pindalatoetused→Andmete esitamine→Pindala- ja loomapõhiste toetuste kohustuste andmete vaatamine ja üleandmine.

3.1. Kohustuse üleandmine

Kohustuse võib koos maaga üle anda, v.a esimesel kohustuseaastal. Kui kohustusega hõlmatud maa läheb majapidamisest välja, üle teisele isikule, võib teine isik kohustuse üle võtta ja sellega jätkata. Kui kohustust üle ei võeta, siis kohustus lõpetatakse ja kohustuse üleandjalt toetust tagasi ei nõuta.

Sama kehtib ka juhul, kui kogu põllumajanduslik majapidamine antakse üle. Ka siis saab kõik ületulnud kohustused kas üle võtta või nendest loobuda.

Maa ja kohustuse üleminekul peab üleantud maa ja kohustusega seotud dokumendid (või koopiad dokumentidest, näiteks põlluraamatust, mullaproovidest jne) andma üle uuele maavaldajale, kes jätkab dokumentide pidamist. Kohustuse üleandmisel tuleb esitada teave

kohustuse üleandmise–ülevõtmise kohta koos põldude või loomade andmetega paber kandjal või vanas [e-PRIAs](#) Teenused → Pindalatoetused → Andmete vaatamine → Pindala- ja loomapõhiste toetuste kohustuste andmete vaatamine ja üleandmine. Lisaks tuleb esitada kogu majapidamise/ettevõtte üleandmisel soovituslik vorm „[Teave põllumajandusliku majapidamise/põllumajandusettevõtte üleandmise-ülevõtmise kohta ja taotlus ülevõtjale toetus\(t\)e maksmiseks](#)“ teenuse „Dokumendi üleslaadimine (pindalatoetuste taotluse lisadokumentide esitamiseks)“ kaudu või paber kandjal.

3.2. Kohustuse suurendamine

Kohustuse suurenemist arvestatakse esimesel kohustuseaastal võetud kohustusealuse maa pindala järgi. Üldjuhul saab kohustust kogu viieaastase kohustuseperioodi jooksul kokku suurendada kuni 15 % kohustusealuse maa pindalast selle toetusõigusliku maa arvelt, mille kohta ei ole kohustust võetud. Kui kohustus suureneb üle 15 %, algab uus viieaastane kohustus.

Ülevõetud kohustust suurendada ei saa. Kohustuse üleandmisel jääb kohustuse suurendamise õigus selle maa osas kohustuse üleandjale, kes esmakordselt selle maa kohta kohustust alustas.

4. TAOTLEMINE

Kõik toetuse taotlejad peavad olema kantud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse. Avaldus taotleja andmete kandmiseks registrisse tuleb esitada esmakordsel toetuse taotlemisel hiljemalt koos pindalatoetuste taotlusega. Avaldust saab esitada uue e-PRIA iseteeninduskeskkonnas <http://www.pria.ee/et/ePRIA> teenuses "Kliendi andmed". Vormi leiate ka aadressil http://www.pria.ee/et/Registrid/Toetuste_register. Kui registrisse kantud andmed on muutunud, peab taotleja esitama vabas vormis registrikande muutmise avalduse 15 tööpäeva jooksul andmete muutumisest arvates. Ajakohastatud andmed võimaldavad PRIA taotluste osas täiendavate küsimuste tekkimise korral taotlejatega operatiivselt ühendust võtta ja tagada ka toetuste kiire ja täpse maksmise. Kindlasti palume taotlejal üle kontrollida oma e-posti aadress PRIA kliendiregistris.

4.1. Taotluse kooskõlastamine Keskkonnaametis

KeA kooskõlastab poollooduslike koosluste hooldustingimusi alates 1. aprillist 2017.

Hooldamistingimustele nõusoleku andmise etapis KeA:

- kinnitab poollooduslike koosluste loetelu (vorm MT68), ühtlasi kontrollides, kas taotletavate alade kaart vastab koosluste loetelus toodule;
- seab vajadusel [PLK määruse](#) nr 38 § 8 lg 11 alusel aladele lisatingimusi.

Kooskõlastusega annab KeA taotlusel kinnituse selle kohta, et:

- tegemist on toetusõigusliku alaga – taotletav ala jääb kaitsealale, hoiualale, püsielupaika või kaitstava looduse üksikobjekti vööndisse ja on kantud poolloodusliku kooslusena keskkonnaregistrisse;
- alal on number;
- taotletud ala on suurem kui 0,10 ha;
- taotluses esitatud andmed on õiged – koosluse ID ja tüüp on õige;
- kaardil ja taotlusel olevad andmed on samad;
- samale alale ei sõlmita sama tegevuse eest loodushoiutoetuse ega -töö lepingut;

Hooldamistingimustele nõusolekut andes hindab KeA spetsialist, kas taotletav ala on hoolduskõlblik. Kui ala ei ole hoolduskõlblik, siis hooldamistingimustele nõusolekut ei anta.

Hooldamistingimustele nõusoleku andmiseks on KeAl aega 5 tööpäeva.

4.1.1. PLK alade kooskõlastamine vana e-PRIA kaudu

Kui taotleja soovib taotleda lisaks PLKle ka KSM, MULD, KSA, KSK, SORT või MAH toetust, mille korral on taotluse esitamine kohustuslik läbi e-PRIA, tuleb põhivorm „Pindalatoetuste taotlus ja maksetaotlus (vormid PT50 ja PT50A) ning ökoalade loetelu“ esitada vana e-PRIA kaudu. Samuti tuleb sel juhul PLK alad KeA-ga kooskõlastada ning poollooduslike koosluste loetelu (vorm MT68) esitada vana e-PRIA kaudu.

Vana e-PRIA teenuses „Minu niidud“ saab enne poollooduslike koosluste loetelu (vorm MT68) täitmist joonistada alad, eelmise aasta alade andmed üle kontrollida ning vajadusel sisse viia vahepeal toimunud muudatused. Seejärel tuleb valida kooslused, millele soovite toetust taotleda ning edastada need KeAle kooskõlastuse saamiseks.

Enne taotlusperioodi algust näidatakse teenuses „Minu niidud“ ka eelmisel aastal kindlakstehtud andmeid. Selleks asendatakse igal aastal enne taotlusperioodi algust taotleja eelmisel aastal joonistatud alade piirid KeA kontrollitud ja kindlaks tehtud andmetega. See tähendab kohapealse kontrolli jooni/andmeid ja ka administratiivsete kontrollide tulemusena leitud pindalaid/andmeid. Andmete asendamise eesmärgiks on aidata taotlejatel esitada taotlusi õigemate ja uuendatud andmetega.

Asendatud alad eristuvad teistest helesinise taustaga, lisaks on alade juures musta värvi infoteade „Ala andmed on asendatud kindlaks tehtud andmetega!“. Kui Teie eelmisel aastal joonistatud pindala erineb administratiivses kontrollis kindlaks tehtud pindalast või olete ise pärast e-PRIA taotluse esitamist ala pindala paberavaldusega muutnud, siis tuleb ala uuesti joonistada.

„Minu niidud“ teenuses tuleb võimalikult täpselt joonistada ala piirid, märkida alade numbrid ja muu nõutud info. Soovitame kasutada e-PRIA ja põlluraamatus ühtset numeratsiooni. e-PRIA arvestab ala pindala joonistatud piiride alusel kaardirakendus. Pärast taotluse esitamist alade muutmisel „Minu niidud“ teenuses tuleb arvestada, et muudatused tuleb kooskõlastada KeAga ning esitada taotluse muudatusavaldus.

Taotlejal on võimalik muudatusavalduse esitamisel teha teenuse „Minu niidud“ kaardirakenduse 4. sammus märges „Loobun taotlemisest, kuid jätkan kohustust“, millega taotleja näitab, et varem taotlusele kantud ala tervikuna või osa alast ei ole võimalik käesoleval aastal hooldada näiteks liigvee tõttu. Märke tegemisel taotleja näitab, et ta jätkab PLK kohustust, kuid loobub toetuse taotlemisest sel aastal. Märke tegemine eeldab alati selgitust, mis on nähtav ka KeA kooskõlastajale. Tehes märke ning kirjutades selgituse, tuleb ala saata uuesti KeAle kooskõlastamiseks, varasem kooskõlastus tühistatakse. Peale uue kooskõlastuse saamist tuleb ala uuesti kanda vormile MT68 ning esitada muudatusavaldus.

Alade joonistamisel ja KeAle kooskõlastamiseks saatmisel on abiks e-PRIA teenuse „Minu niidud“ kasutusjuhend ja teenuse videojuhend, mille leiate PRIA kodulehelt <http://www.pria.ee/et/ePRIA/Juhendid>.

NB! Ainult alade joonistamisest ja KeAga kooskõlastamisest toetuse taotlemiseks ei piisa. KeAga kooskõlastatud alad tuleb taotluste vastuvõtuperioodil lisada taotlusvormile.

4.1.2. PLK alade kooskõlastamine paber kandjal

Paber kandjal PLK toetust taotlev isik peab esitama KeAle kooskõlastamiseks [määruse](#) lisas 1 toodud vormikohase poollooduslike koosluste loetelu (vorm MT68) ja poolloodusliku koosluse kaardi. KeA ei anna hooldamistingimuste kohta nõusolekut, kui ala, mille kohta toetust taotletakse, ei ole hoolduskõlblik.

Taotluse kinnitamise ajal teavitab KeA spetsialist taotlejat, et taotleja vastutab ise taotletava pinna eest – taotleja peab tagama, et tema poolt tegelikult hooldatav ala ei oleks väiksem taotletavast alast ning ta vastutab, et taotletaval alal oleks visuaalselt tuvastatav piir. Samuti selgitatakse taotlejale, milline on hoolduskõlblik kooslus – seda peab saama niita ja/või karjatada ning see peab olema kaetud niidutaimestikuga. KeA spetsialist teavitab taotlejat taotluse kinnitamise ajal ka sellest, kui tema kohustusealusel pinnal on tekkinud vähenemine (nt inventeerimise tulemusel, piiride muutumise tõttu jne).

Taotlust paber kandjal esitades tuleb veenduda, et aluskaardina oleks kasutusel kõige uuemad ortofotod. Vaid äärmisel juhul, kui ortofoto puudub, võib kasutada põhikaarti.

Kaardil peab olema järgmine info:

- mõõtkava – kas 1 : 10 000 või 1 : 5000 (erandkorras võib kasutada ka erinevaid mõõtkavasid, näiteks kui ala on väga väike. Sellisel juhul märkida kaardile kasutatud mõõtkava);
- taotletava ala piir;
- koosluse ID;
- ala number;
- ala pindala;
- taotleja nimi ja kuupäev.

Kui taotlejal ei ole esitada hooldatavate alade kohta kaarti, siis prindib KeA spetsialist välja ala asukoha ortofoto, kuhu taotleja joonistab enda käega hooldatava ala. Selle alusel digib spetsialist ala piirid ka MapInfos. Kui ilmneb, et ala digimisel saab KeA spetsialist suurema/väiksema ala pindala kui taotlusel kirjas või esineb kattumisi, annab ta sellest kohe taotlejale teada ja palub taotlejal ala asukohta/piire täpsustada.

Kui taotleja soovib käesoleval aastal taotleda toetust samades piirides kui eelmisel aastal, siis tema enda soovil võib KeA spetsialist kasutada kaardi tegemisel eelmise aasta kinnitatud ala digipiiri ja selle alusel kaardi välja trükkida – sellisel juhul taotleja käsitsi piiri joonistama ei pea.

Kui taotluse kinnitamise järgselt ilmneb, et esialgselt kooskõlastatud koosluste numbrid on muutunud või on kinnitatud ekslikult valed koosluste numbrid, tuleb esitada muudatusavaldus. Muudatusavaldusele tuleb kanda vaid nende alade andmed, mille osas muudatust soovitakse teha. Taotleja peab esitama muudetud alade osas ka uued KeA kinnitatud PLK asukoha kaardid.

4.2. Taotluse täitmine

4.2.1. Taotluse täitmine vanas e-PRIAs

Toetuste taotlejad saavad pindalatoetuste taotluse ja maksetaotluse ja kõik taotluse lisavormid ning taotluse muudatusavaldused esitada vana [e-PRIA](#) kaudu. e-PRIA portaalis on

pindalatoetuste taotluse ja maksetaotluse vormi juures personaalselt Teile mõeldud lisainfo, samuti toimuvad enne taotluse esitamist eelkontrollid, mis annavad märku võimalikest vigadest Teie taotlusel.

Taotlusel ja sellele lisatud dokumentidel esitatud andmete õigsuse eest vastutab taotluse esitaja.

Valige [e-PRIAs](#) taotlusvormide seast „Pindalatoetuste taotlus ja maksetaotlus (vormid PT50 ja PT50A) ning ökoalade loetelu“ ja täitke see. Kui soovite PLK toetust taotleda, märkige „JAH“ punktis 2.9 sobiliku variandi juures. Seejärel täitke vajadusel nõuetele vastavuse küsimustiku osa ja põldude loetelu.

Kui pindalatoetuste taotlus ja maksetaotlus on esitatud, valige e-PRIAs taotlusvormide seast „Poollooduslike koosluste loetelu (vorm MT68)“. Taotlusvormi täitmiseks liikuge nupu „Lisa taotlusele ala“ abil teenusesse „Minu niidud“, kus saate KeA kooskõlastatud alad taotlusvormile lisada. Kui alad on taotlusele lisatud, esitage taotlusvorm.

Taotlusvormide täitmiseks on Teile abiks [e-PRIA juhendid](#).

4.2.2. Taotluse täitmine paber kandjal

Taotlejad, kes taotlesid PLK toetust eelmisel kalendriaastal pabertaotlusvormil, saavad soovi korral PRIA maakondlikest teenindusbüroodest eeltäidetud taotlusvormi ([vormid PT50](#) ja [PT50A](#)). Eeltäidetud taotlusvorm on koostatud eelmise aasta taotluse andmete alusel, mida tuleb taotlejal 2017. a andmete esitamisel kontrollida ja vajadusel muuta ning täiendada. Taotluse täitmiseks on lubatud kasutada ka tühja eeltäitmata taotlusvormi, mille saab PRIA maakondlikest teenindusbüroodest või PRIA koduleheküljelt välja trükkides.

Eeltäidetud taotlusvormile märgib taotleja puuduvad andmed, teeb taotlemise kohta märked lahtris 2.9 ja täidab nõuetele vastavuse küsimustiku osa. Kui PLK taotlejal on ka põllumajandusmaad, mida ta reaalselt kasutab, kuid toetust ei soovi taotleda, siis tuleb ka selline maa taotlusvormi põldude loetellu (vorm PT50A) kirja panna.

Palume pindalatoetuste taotluse ja maksetaotluse ning sinna juurde kuuluvad dokumendid täita loetavalt, soovitavalt trükitähtedega. Kõik dokumendid tuleb taotlejal allkirjastada ning lisada täitmise kuupäev. Taotlusvormile tehtud igale parandusele palume alati lisada allkiri ja kuupäev.

Taotlusel ja sellele lisatud dokumentidel esitatud andmete õigsuse eest vastutab taotluse esitaja, kinnitades seda oma allkirjaga.

4.3. Taotluse esitamine

Taotleja saab esitada ühe pindalatoetuste taotluse aastas kõigi oma põllumajanduslike majapidamiste kohta kokku. Pindalatoetuste taotlusi ja maksetaotlusi võetakse vastu paber kandjal ja vanas [e-PRIAs](#) 2.-22. maini 2017. a. Hilinenud taotluste vastuvõtmise aeg on 23. maist kuni 16. juunini 2017. Hilinenud taotluste puhul vähendatakse toetust 1% iga hilinenud tööpäeva kohta. Pärast 16. juunit 2017. a. esitatud taotlusi menetlusse ei võeta.

Kui Te ei ole veel PRIA klient või kliendiandmeid on vaja muuta, saate vastavad toimingud teha uues e-PRIA iseteeninduskeskkonnas <http://www.pria.ee/et/ePRIA> teenuses "Kliendi andmed". NB! Uude e-PRIAsse ei saa siseneda pangaparoolidega läbi riigiportaali <https://www.eesti.ee>.

Uues e-PRIAs tehtud andmete muudatused jõustuvad koheselt, kuid uued andmed jõuavad vanasse e-PRIAsse 15 minuti pärast.

Pindalatoetuste ja maksetaotluse saate esitada vana e-PRIA kaudu. e-PRIA portaali saate siseneda PRIA kodulehe kaudu (<http://www.pria.ee/et/ePRIA>), nii sealt kui e-PRIA portaalist leiate ka vajalikud juhendid. e-PRIAsse sisenemiseks on kliendil vaja ID-kaarti ja selle PIN-koode. Lisaks on võimalik siseneda Mobiil ID-d või internetipanga kasutajatunnuseid kasutades läbi riigiportaali <https://www.eesti.ee>.

e-PRIAs näete eelmis(t)e aasta(te) e-PRIA kaudu esitatud taotlusi „Dokumendid“ menüüst „Esitatud“ alt. Seal näete „Pindalatoetuste taotlus (vormid PT50 ja PT50A)“ alt ka alates 2012. aastast muul viisil kui e-PRIA vahendusel esitatud taotlusi ja lisadokumente. Kõik taotlusega seotud dokumendid on nähtavad alajaotuses „Dokumendiga seotud failid“.

Taotlusi saab esitada ka PRIA maakondlikes teenindusbüroodes, mis on avatud esmaspäevast reedeni kl 8.30-16.00.

Paberil taotluse esitamisel palume võtta kaasa isikut tõendava dokumendi. Kui taotleja eest kirjutab taotlusele alla esindaja, peab ta taotlusega koos esitama taotleja poolt kinnitatud lihtkirjaliku volituse.

Maakondlikus teenindusbüroos kliendiarvuti kasutamiseks ja taotluse esitamiseks soovitame broneerida aja (kodulehel www.pria.ee/reg, infotelefonil 737 7679 või [teenindusbüroo telefonil](http://teenindusburoo.telefonil)). Soovitame seda võimalust kasutada, et vältida järjekorras ootamist.

Posti teel võib taotlusi saata alates 2. maist ning taotluse esitamise ajaks loetakse varaseim postitempli kuupäev. Taotluse palume saata maakondliku teenindusbüroo aadressil või PRIA keskusesse – Tähe 4, Tartu 51010.

Soovi korral saab taotluse esitada elektrooniliselt e-posti aadressil info@pria.ee. Elektrooniliselt esitatavad dokumendid tuleb kinnitada digitaalallkirjaga.

PRIA maakondlike teenindusbüroode töötajate ülesandeks on taotlusvormide ning juhendmaterjali jagamine ning taotluste vastuvõtmine. PRIA teenistujad ei tohi taotlejaile taotlustele kantavate andmete osas sisulist nõuannet jagada, küll aga võib nende käest küsida teavet üldise informatsiooni, õigusaktide jms kohta. Taotlusedokumentide vorme saab PRIA maakondlikest teenindusbüroodest ja võib välja trükkida koduleheküljelt.

Taotlusperioodil saate pöörduda e-PRIAs taotluste esitamiseks tasuta juhendamisteenuse saamiseks konsulentide poole. Juhendamisteenust koordineerib Maaelu Edendamise Sihtasutus. Täpsem info ja teenuse osutajate nimekiri on aadressil: <http://www.pikk.ee/teenused-ja-tooted/e-pria-kasutamise-juhendamine>.

Kuna taotlusvooru viimastel päevadel on e-PRIA kasutamise aktiivsus olnud tavapäraselt väga suur, siis võidakse suurest koormusest tulenevate probleemide ennetamiseks piirata e-PRIAsse sisenejate arvu. Soovitame varakult e-PRIAs enda põllu/ala piirid ära joonistada ning tegeleda taotlusvormi täitmise ja esitamisega esimesel võimalusel taotlusvooru alguses. Kui taotlusvooru viimastel päevadel ei õnnestu e-PRIAsse siseneda, palume mõne aja pärast uuesti proovida. Kui tegemist on taotlusvooru viimase vastuvõtupäevaga ja taotluse esitamine läbi e-PRIA siiski ei õnnestu, palume esitada taotluse e-posti teel digitaalselt allkirjastatult info@pria.ee, saata postiga või tuua lähimasse maakondlikku teenindusbüroosse

Palume mitte jätta taotluse esitamist viimasele päevale!

Millised dokumendid tuleb PRIAle esitada?

- kui taotleja andmed ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, esitab ta koos taotlusega PRIAle [avalduse](#) oma andmete kandmiseks registrisse. Avalduse saab esitada uues e-PRIAs (<http://www.pria.ee/et/ePRIA>) ja maakondlikus teenindusbüroos, vormi leiata samuti PRIA kodulehelt;
- pindalatoetuste taotlus ja maksetaotlus ([vorm PT50](#)) põldude loeteluga ([vorm PT50A](#)) ja kaartidega;
- KeA kooskõlastatud poollooduslike koosluste loetelu ([vorm MT68](#));
- 5-aastase kohustuse üleandmisel tuleb esitada paber kandjal või vana e-PRIA teenuses Pindala- ja loomapõhiste toetuste kohustuste andmete vaatamine ja üleandmine vorm [Teave kohustuse üleandmise-ülevõtmise kohta](#) koos põldude andmetega ja kogu majapidamise/ettevõtte üleandmisel soovitusliku vormi „[Teave põllumajandusliku majapidamise/põllumajandusettevõtte üleandmise-ülevõtmise kohta ja taotlus ülevõtjale toetus\(t\)e maksmiseks](#)“ teenuse „Dokumendi üleslaadimine (pindalatoetuste taotluse lisadokumentide esitamiseks)“ kaudu või paber kandjal.
- kui andmed põllumajandusmaa kohta, mida taotlejal on õigus kasutada, ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse, esitab ta taotluse paber kandjal esitamisel katastrikaardi või muu kaardimaterjali, millel on märgitud põldude numbrid, piirid ja katastritunnused. Sel juhul kannab PRIA need andmed registrisse. e-PRIAs saab taotleja joonistamisel abiinfona kasutada katastripiiride kihti.

5. TAOTLUSEL ESITATUD ANDMETE MUUTMINE VÕI TAOTLUSE MENETLEMISE LÕPETAMINE

Taotlusel esitatud andmeid võib täiendada või taotluse menetlemise osaliselt või täielikult lõpetada (annulleerida), esitades elektrooniliselt esitatud taotluse muutmis- või annulleerimisavalduse e-PRIA kaudu või kirjaliku avalduse. Soovituslikud vormid on saadaval PRIA koduleheküljel www.pria.ee meetme tutvustuse juures ja maakondlikes teenindusbüroodes. Kui taotlus ja selle juurde kuuluvad kaardid on KeA poolt kinnitatud pabervormil, peavad ka sellele järgnev muudatusavaldus ja kaardid olema kinnitatud pabervormina. Ei saa olla nii, et taotlus kooskõlastatakse pabervormina ja sellele järgnev muudatusavaldus kooskõlastatakse e-PRIAs.

Taotluse muudatusavaldus peab olema KeA poolt kinnitatud.

Juhul kui taotleja soovib peale 16. juunit muuta ala hooldamisvõtte karjatamisest niitmiseks või soovib loobuda taotlusperioodil kinnitatud rannaala lisategevuse nõude täitmisest, hindab KeA muudatust administratiivselt maatriksi alusel. Juhul kui hooldamisvõtet on muudetud niitmiseks karjatamiseks, administratiivset hindamist ei tehta, sest taotleja hooldab ala kõrgemalt tasustatava hooldamise võttega. Kui taotleja teavitab hooldamisvõtte muutusest või rannaala lisategevuse nõude täitmisest loobumisest KeAd, aga PRIAle muudatusavaldust ei esita, siis nõude hindamisel kergendavaid asjaolusid ei arvestata. Nendel taotlejatel, kelle juures viiakse läbi kohapealne kontroll, aga kes on eelnevalt õigeaegselt PRIAt teavitanud, hinnatakse hooldamisvõtte muutmist või rannaala lisategevuse nõude täitmist samuti administratiivselt nõude maatriksi alusel.

5.1. Põllumajandusliku majapidamise/ettevõtte üleandmine pärast toetuse taotluse esitamist

Kui pärast toetuse taotluse esitamist ja enne kõigi toetuse saamise nõuete täitmist, sh nõuetele vastavuse nõuded, läheb kogu põllumajanduslik majapidamine/ettevõtte ühelt omanikult üle teisele, on võimalik toetuse maksmine uuele omanikule. Selleks peab põllumajandusliku majapidamise/ettevõtte üle võtnud isik ülevõtmisperioodil esitama PRIAle majapidamise/ettevõtte ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotlema toetuse maksmist. Ülevõtmisperioodiks, mille jooksul tuleb esitada ka nimetatud dokumendid, on 23. mai kuni 1. september.

Ülevõtmise puhul antakse kõik üleandja toetuse taotlemisega kaasnevad õigused ja kohustused ülevõtjale.

Juhul kui ülevõtmist tõendavaid dokumente eelpool nimetatud ajavahemikul ei esitata, siis makstakse toetus üleandjale, kui toetuse saamise nõued on täidetud.

5.2. Taotluse menetlemise lõpetamine (annulleerimine)

Taotluse võib e-PRIA kaudu või kirjaliku avaldusega täielikult või osaliselt tagasi võtta igal ajal kuni:

- kohapealsest kontrollist või PRIA leitud vigadest teatamiseni;
- toetuse määramise otsuse tegemiseni.

Taotluse annulleerimisel on taotleja samas seisus kui enne taotluse esitamist ehk ta saab esitada uue taotluse järgmisel taotluste vastuvõtmise perioodil. Kui taotleja annulleerib esitatud taotluse 5-aastase kohustuseperioodiga toetuse osas, siis kohustus katkeb ning varasematel aastatel saadud toetus tuleb taotlejal tagasi maksta.

5.3. Vääramatu jõud ja erandliku asjaolud

Vääramatu jõud on asjaolu, mida taotleja ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt ei saanud temalt oodata, et ta kohustuse võtmise ajal selle asjaoluga arvestaks, seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks.

Vääramatu jõuna või erandliku asjaoluna käsitatakse näiteks järgmisi juhtusid:

- taotleja surm;
- taotleja pikaajaline töövõimetus;
- põllumajandusettevõtte olulise osa sundvõõrandamine, kui kohustuse võtmise päeval ei olnud sellist sundvõõrandamist võimalik ette näha;
- raske loodusõnnetus, mis kahjustab tõsiselt põllumajandusettevõtte põllumajandusmaad;
- taotleja ettevõtte ümberkruntimine, kui see pole algatatud omanike huvidest lähtuvalt.

Vääramatu jõu olemasolu hindamisel võetakse arvesse üksikjuhtudel ilmnunud asjaolusid. Vääramatu jõud peab olema tekkinud kummagi poole süüta. Näiteks kui taotlejal on maa kasutamiseks sõlmitud rendileping ja rendileandja seda rikub, ei ole tegemist vääramatu jõuga. Lepingu rikkumisel saab taotleja oma õiguste kaitseks pöörduda maakohtusse [tsiviilkohtumenetluse seadustikus](#) sätestatud alustel ja korras.

Vääramatust jõust ja erandlikest asjaoludest tuleb PRIAt teavitada kirjalikult 15 tööpäeva jooksul alates kuupäevast, kui seda on võimalik teha. Teavituse tulemusena on PRIAl võimalik kontrollida teavituses toodud asjaolude olemust (nt ei ole vääramatu jõud või erandlik asjaolu tehnika purunemine) ja arvestada sellega toetuse nõuete rikkumise hindamisel. Taotleja peab

arvestama, et erandlikest asjaoludest teavitamine võib leevendada tähtjaks nõude täitmata jätmise sanktsiooni, kuid ei vabasta nõude täitmisest ja nõue tuleb täita esimesel võimalusel. Eelnevast tulenevalt võetakse teavitus menetlusse, mille tulemusena selgub sõltuvalt asjaoludest ka selle mõju toetusele, kuid eraldi vastuskirja võimalike tagajärgede osas taotlejatele ei saadeta.

Kui ala ei ole võimalik liigniiskuse või muu põhjuse tõttu õigeaegselt nõuetekohaselt niita või karjatada, teavitab taotleja sellest esimesel võimalusel KeAd. Teavitusel peavad olema märgitud koosluse ja ala number ning ala pind, mille osas pole nõuete täitmine toetuse taotlemise aastal võimalik. Sellistel juhtudel tuleb taotlejal esitatud avaldusse lisaks juurde kirjutada, et „käesoleval aastal sellele alale toetust ei taotleta, kuid kohustust jätkatakse“. Avaldusest peavad selguma ka asjaolud, mille tõttu on ala hooldamine olnud toetuse taotlemise aastal võimatu (nt üleujutus, liigniiskus vms).

Kui taotleja teavitab KeAd enne hooldamise nõude täitmise tähtaja saabumist ja on märkinud loobumise põhjuseks liigniiskuse, kontrollib KeA 10 tööpäeva jooksul, kas taotleja alad on liigniisked. Kui kohapealses kontrollis tuvastatakse, et alad on liigniisked ning käesoleval aastal ei ole seetõttu võimalik hooldamise nõuet täita, edastab KeA taotleja teavituse ja KeA seisukoha liigniiskuse kohta PRIA-le ning teavitab taotlejat kirjalikult kontrolli tulemusest.

Kui alad ei ole KeA hinnangul liigniisked, teavitab KeA taotlejat kontrolli tulemusest ning sellest, et nõuet on võimalik täita määrukses sätestatud kuupäevani. Pärast tähtaja saabumist teostab KeA kohapealse kontrolli ja hindab nõude rikkumist hindamismaatriksi alusel.

Kui taotleja teavitab KeAd peale nõude täitmise tähtaja saabumist, siis tuleb jälgida, et teatis esitatakse 15 tööpäeva jooksul alates sellest hetkest, millal vääramatu jõud või erandlik asjaolu ilmnes. Kui teatis esitatakse hiljem kui 15 tööpäeva möödumisel antud asjaolude ilmnemisest, hinnatakse nõude rikkumist kohapealse kontrolli hindamismaatriksite alusel.

Ka liigniiskust võib teatud juhtudel lugeda vääramatuks jõuks/erandlikuks asjaoluks. KeA hindab kohapeal, kas tegemist on alalise või ajutise liigniiskusega. Kui tegemist on ootamatult ilmnenu ajutise liigniiskusega, siis kehtib taotleja jaoks 15 tööpäeva jooksul alates vääramatu jõu või erandliku asjaolu ilmnemisest teavitamise kohustus.

Juhul kui taotleja poolt märgitud asjaolusid ei saa käsitleda vääramatu jõu/erandliku asjaoluna, teavitab KeA sellest taotlejat ning ühtlasi informeerib teda, et nõuet on võimalik täita määrukses sätestatud kuupäevani.

Kohustuse jätkamine taotleja surma korral

Kohustust saab nii täielikult kui osaliselt jätkata pärija, kaaspärija või muu isik. Osalise jätkamise korral tuleb näidata, milliste pindalade osas kohustust jätkatakse.

Kohustuse jätkamise korral tuleb PRIA-le esitada järgmised dokumendid:

- kui pärija jätkab kohustust:
  - kirjalik avaldus kohustuse ülevõtmise kohta;
  - koopia pärimisõiguse tunnistusest.
- kui kaaspärija jätkab kohustust:
  - kirjalik avaldus kohustuse ülevõtmise kohta;
  - koopia pärimisõiguse tunnistusest;
  - avaldus teistelt kaaspärijatelt toetustest loobumise kohta selle maa või toetuse osas.
- kui muu isik jätkab kohustust:

- koopia pärimistunnistusest;
- nõusolek pärimisõiguslikelt isikutelt põllumajandusega jätkamiseks ja toetuse taotlemiseks nendel maadel;
- teave üleandmise-ülevõtmise kohta koos põldude loeteluga.

6. TAOTLUSE KONTROLLIMINE

Taotluse kontrollimine jaguneb administratiivseks ja kohapealseks kontrolliks. Kontrollitakse, kas taotleja ning tema maa vastavad toetusõiguslikkuse ja toetuse saamise ning nõuetele vastavuse süsteemi nõuetele. Lisaks kontrollitakse ka mitmeid nõuetega sätestatud dokumente ja muid haldusmenetluse käigus vajalikke tõendeid ja andmeid.

6.1. Halduskontroll

Kontrollitakse:

- kas taotleja iga ala on vähemalt 0,1 ha ning kas ka pärast kontrollimist on nõuetele vastav pindala PLK toetuse puhul vähemalt 0,1 ha;
- kas kõik põldude loetelus kirja pandud põllud on kantud põllumassiivi kaardile (need, mille kohta toetust ei taotleta);
- võrreldakse taotlusel esitatud andmeid sama taotleja eelnevatel aastatel esitatud andmetega. Oluliste erinevuste korral viiakse läbi täiendav kontroll või esitatakse järelepärimine;
- nõuetele vastavuse osas loomade registri teavitusi ning loomade tähtaegset märgistamist;
- nõuetele vastavuse osas maastikuelementide säilitamist;

Kui administratiivse kontrolli käigus avastatakse märke võimalikust nõuete rikkumisest, viiakse läbi järelkontroll mistahes teise asjakohase menetluse ja vajadusel kohapealse kontrolli abil või saadetakse järelepärimine taotlejale.

6.2. Kohapealne kontroll

Pindalatoetuste kohapealsed kontrollid algavad pärast taotluste vastuvõttu ning kestavad vajadusel aasta lõpuni. Nõuetele vastavuse nõuete täitmise osas teostatakse kontrollid aastaringelt. Kohapealseid kontrollid tehakse kontrollvalimite alusel. KeA võib kasutada kohapealsete kontrollide läbiviimiseks ka ATVsid. ATV kasutamisest antakse taotlejale eelnevalt teada.

Toetuse nõuete rikkumist hinnatakse vastavalt selle raskusele, ulatusele ja kestusele. Hindamine toimub hindamismaatriksite alusel, mis avaldatakse [PRIA kodulehel](#). Kohapealset kontrolli läbiviiv teenistuja võib rikkumise hindamisel kasutada kaalutusõigust ja anda hindamismaatriksist erinevaid punkte.

Pindala mõõtmised teostatakse mööda toetusõigusliku ala piiri, kontrollides põllumajandustootja taotletud pinna vastavust tegelikule olukorrale.

Dokumentidest kontrollitakse taotleja juures põlluraamatut ning vajadusel maa kasutusõigust tõendavaid dokumente ja kohapealse kontrolli juures viibiva isiku esindusõigust kinnitavat dokumenti.

Visuaalselt kontrollitakse, kas HPK raames säilitamisele kuuluvad maastikuelemendid, mis on arvestatud põllumajandusmaa pindala hulka, vastavad kehtestatud parameetritele (sõltuvalt maastikuelemendi tüübist kontrollitakse selle suurus, laiust, kõrgust või pikkust jms) ja asukohale ning kas põllu maakasutus vastab maastikuelemendiga seotud maakasutusele (nt kas

põllusaar asub põllumaal – maakasutus P või M). Erinevuste leidmisel maastikuelemendid mõõdistatakse ning mittevastavad maastikuelemendid arvestatakse põllu pindalast välja.

Kohapealses kontrollis ei loeta toetusõiguslikeks alaliselt liigniiskeid alasid, millel liigse vee tõttu ei ole võimalik põllumajanduslikku tegevust (rohumaade puhul niitmist või karjatamist, põllukultuuride puhul kultuuri rajamist, harimist ja koristust) läbi viia. Sellised alad on näiteks kobraste üleujutusala, tiigid ning alad, mida ei saa lugeda heas korras olevaks põllumajandusmaaks. Sellised alad kuuluvad põllumassiivide registrist kustutamisele.

- PRIA kontrollib kohapeal HPK nõudeid;
- KeA kontrollib kohapeal toetusõiguslikkuse nõudeid ja toetuse nõudeid.

Veterinaar- ja Toiduamet (VTA), Põllumajandusamet (PMA) ja Keskkonnainspeksioon (KKI) kontrollivad kohapeal kohustuslikke majandamisnõudeid.

KKI kontrollib lisaks ka HPK määruses toodud veekaitse nõudeid.

Kohapealses kontrollis täidetakse kontrollaruanne koos lisadega, kuhu ka taotlejal on võimalik lisada omapoolsed märkused. Kontrollaruande allkirjastavad inspektor ja taotleja või tema volitatud esindaja. Kontrollaruande allkirjastamisega tõendab taotleja või tema esindaja kohapealse kontrolli toimumist ja et on tutvunud kohapealse kontrolli raames tuvastatud leidudega. Kui kohapealses kontrollis on tuvastatud eiramisi või on mõõdetud põldusid, siis saadetakse taotlejale postiga lõplik kontrollaruande koopia. Taotleja soovil võib kontrollaruande koopia saata ka taotleja poolt aruandele märgitud e-posti aadressil. Kui taotlejal on pretensioone kohapealse kontrolli läbiviimise või tulemuste kohta, siis saab ta need esitada 15 kalendripäeva jooksul arvates kontrolli toimumisest või kontrollaruande koopia kättesaamisest.

7. TOETUSE VÄHENDAMINE

Toetuste vähenduse arvestamine toimub vastavalt [komisjoni määrusele nr 640/2014](#).

7.1. Toetuse vähendamine toetusõiguslikkuse alusel sh. pindalade erinevuse tõttu

Nõude rikkumine	Vähendamine
Taotlusel esitatud pindala on väiksem kui tegelik kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindala.	Toetus määratakse taotluses esitatud andmete alusel.
Taotlusel esitatud pindala on kuni 3% või kuni 2 ha suurem kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindalast.	Toetus määratakse mõõdetud või kindlakstehtud pindala järgi.
Taotluses esitatud pindala on üle 3% või üle 2 ha, kuid kuni 20% suurem kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindalast.	Toetust vähendatakse taotletud pinna ja mõõdetud või kindlakstehtud pinna kahekordse vahe võrra.
Taotluses esitatud pindala on üle 20% ja kuni 50% suurem kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumassiivide registris kindlakstehtud pindalast.	Kultuurigrupi* osas jäetakse taotlus rahuldamata.
Taotluses esitatud pindala on üle 50% suurem kohapealse kontrolli käigus mõõdetud või põllumas-	Ühikumäära grupi* osas jäetakse taotlus rahuldamata. Lisaks arvatakse taot-

siivide registris kindlakstehtud pindalast.	leja veel üks kord toetusesaajate hulgast välja tuvastatud pinnaerinevusele vastava summa ulatuses. See summa tasaarvestatakse mistahes toetuskavade alusel makstavate toetustega, millele taotlejal on õigus seoses taotlustega, mille ta esitab järgneva kolme kalendriaasta jooksul.
---	---

*ühikumäära grupp – ühe toetuse raames sama toetusmääraga toetatav koosluse tüüp.

Näide: Kui taotleja taotles toetust 100 ha kohta, kuid kohapealses kontrollis selgus alasid üle mõõtes, et tegelik pindala on 90 ha, siis leitakse pindalade protsendivahemik järgmiselt:

$10/90 \times 100 = 11\%$. Kuna taotlusel esitatud pindala on kontrollimisel selgunud pindalast suurem üle 3%, aga alla 20%, siis vähendatakse toetussummat kindlakstehtud pindalast kahekordse pindalaerinevuse ehk 20 hektari võrra. Toetust ei määrata ka tuvastatud pindala erinevuse 10 ha eest. Seega kui muid toetuse vähendamisi ei ole, määratakse tootjale toetus $100 - 30 = 70$ ha eest.

7.2. Toetuse vähendamine baas- ja toetatavate nõuete rikkumise eest

PLK toetuse nõuete rikkumise hindamismatriksid asuvad [PRIA kodulehel](#).

7.3. Toetuse vähendamine taotluse hilinenult esitamise eest

Kui taotlus esitatakse hilinenult ajavahemikul 23. maist 16. juunini 2017. a, vähendatakse toetust 1% iga hilinetud tööpäeva kohta.

7.4. Toetuse vähendamine juhul, kui taotleja ei ole deklareerinud kogu maakasutust

Kui toetusesaaja ei deklareeri jooksvaks aastaks kogu tema kasutuses olevat põllumajandusmaad ning kui erinevus ühelt poolt ühtses taotluses ja/või maksetaotluses deklareeritud kogupindala ja teiselt poolt deklareeritud pindala pluss deklareerimata põldude kogupindala vahel on rohkem kui 3 % deklareeritud pindalast, vähendatakse sellele toetusesaajale kõnealuseks aastaks makstavate pindalapõhiste otsetoetuste ja/või pindalatoetusmeetmete alusel makstavate toetuste kogusummat kuni 3 %, olenevalt väljajätmise raskusastmest.

7.5. Toetuse vähendamine nõuetele vastavuse süsteemi nõuete rikkumise tõttu

Nõuetele vastavuse süsteemi nõuete rikkumisest tulenevad vähendamised on lahti seletatud [nõuetele vastavuse trükises](#).

8. TOETUSE MÄÄRAMINE VÕI TAOTLUSE RAHULDAMATA JÄTMINE

PRIA peadirektor otsustab PLK toetuste taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise hiljemalt 10. veebruariks 2018. a

Määratud toetuse kohta leiate teabe e-PRIA portaalist. Määratud toetussummad avalikustatakse

ka PRIA kodulehel <http://www.pria.ee> 10 tööpäeva jooksul arvates otsuse tegemisest. Toetuse vähendamise või taotluse rahuldamata jätmise otsusest teavitab PRIA Teid kirjalikult, saates käskkirja väljavõtte 10 tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist. Kui olete pindalatoetuste taotlusel märkinud, et soovite saada otsuse elektrooniliselt, siis paberil saatmist ei toimu ja saate otsusega tutvuda e-PRIA portaalis menüüs „Dokumendid“ saki all „Saabunud“. Paberil väljavõtet ei saadeta ka taotlejale, kelle toetust ei vähendata.

Taotluse rahuldamata jätmise alused on kajastatud EL ÜPP rakendamise seaduse ([ELÜPS](#)) § 79. Taotlus jäetakse rahuldamata, kui:

- taotlusel ja/või taotluse lisadel puudub taotleja allkiri ja taotlejaga ei õnnestu ühendust saada (kehtetu taotlus);
- taotleja andmed ei ole kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse ning taotluses esitatud andmete alusel ei ole võimalik temaga ühendust võtta;
- taotlusaluste või nõuetele vastavate põldude kogupindala on väiksem kui konkreetse toetuse minimaalne toetusõiguslik pind ([ELÜPS](#) §79);
- taotlus on esitatud pärast 16. juunit 2017. a;
- taotleja ei võimalda läbi viia kohapealset kontrolli;
- taotleja on taotlusele märkinud tegelikust nõuetekohasest tuvastatud pindalast üle 20% suurema pindala, sel juhul jääb ta kultuurigrupi osas toetusest ilma. Kui erinevus on üle 50%, arvatakse taotleja lisaks veel üks kord järgneva kolme aasta jooksul toetusesaajate hulgast välja tuvastatud pinnaerinevusele vastava summa ulatuses;
- taotleja ei vasta vähemalt ühel kohustuseaastal konkreetse toetuse toetusõiguslikkuse nõuetele.
- taotleja rikub konkreetse toetuse baas- või toetatavaid nõudeid ulatuses, mis üksi või koosmõjus vähendavad toetuse summa nullini;
- HPK nõuete rikkumise äärmusliku ulatuse, raskusastme või kestvuse korral või kui esineb korduvaid ränki nõuete rikkumisi, jäetakse taotlus lisaks taotlusaastale ka järgmisel aastal rahuldamata toetuste osas, millele nõuetele vastavuse nõuded kehtivad.

9. TOETUSE MAKSMINE

MAK 2014–2020 pindalatoetused makstakse välja hiljemalt 30. juuniks 2018. a.

Arveldusarve numbri või omaniku nime muutumisel tuleb taotlejal kohe PRIAt teavitada. Andmeid on võimalik muuta uue e-PRIA iseteeninduskeskkonna <http://www.pria.ee/et/ePRIA> teenuses "Kliendi andmed".

Seoses sellega, et PRIA ei ole õigust kanda toetusraha kellegi teise kui vaid toetuse taotleja arveldusarvele, ei ole võimalik esitada PRIAle kolmanda isiku arveldusarve andmeid. Nende klientidega, kes on varem kellegi teise arveldusarve andmed registrisse andnud, võtab PRIA ühendust ja palub registriandmed parandada ehk esitada enda arveldusarve andmed.

1. jaanuaril 2015. a jõustus Eestis [tulumaksuseaduse](#) muudatus, mille alusel maksustatakse tulumaksuga füüsilistele isikutele makstavad põllumajandus- ja maaelutoetused. Seaduse kohaselt peab PRIA füüsilistele isikutele makstavatelt toetustelt tulumaksu kinni pidama.

Tulude deklareerimisega seotud küsimustega palume pöörduda otse Maksu- ja Tolliameti poole infotelefonil 1811 või e-kirja teel aadressil fyysisik@emta.ee.

Lisainfot toetuste maksustamise kohta leiate Maksu- ja Tolliameti kodulehelt <http://www.emta.ee/?id=27393>.

Vanas [e-PRIAs](#) on võimalik Teil vaadata oma kõige täpsemat ja viimast finantssuhete seis

PRIAga. Näha saab Teile tehtud/tehtavaid makseid ja kõiki võlgnevusi. Maksete leheküljel on vaikumisi toodud maksed viimase aasta jooksul. Samuti on toodud ka need maksed, mis tehakse tulevikus (makse kuupäev on kas täidetud tuleviku kuupäevaga või on täitmata). Sel kuupäeval, kui PRIA finantsosakond on omalt poolt tellinud riigikassast raha Teile väljamakseks (reeglina 2-7 päeva jooksul), saab väljamakse kuupäev Teile e-PRIA-s nähtavaks. Kui kuupäev on e-PRIA-s nähtav, siis sel päeval ka toetusraha Teie arvele laekub.

10. OTSUSE VAIDLUSTAMINE

Kui Te ei ole PRIA otsusega nõus, on Teil võimalus esitada [haldusmenetluse seaduse](#) nõuetele vastav vaie PRIA peadirektorile, põhjendades omapoolset seisukohta. Vaie tuleb edastada 30 kalendripäeva jooksul pärast haldusakti kättesaamist aadressil Tähe 4, Tartu 51010. Vaide põhjal vaadatakse taotlus uuesti üle ja tehtud otsusest teavitatakse Teid kirjalikult.

Tulenevalt [haldusmenetluse seaduse](#) § 76 lõikes 2 sätestatu kohaselt märgitakse vaides:

- 1) haldusorgani nimetus, kellele vaie on esitatud;
- 2) vaide esitaja nimi või nimetus, postiaadress ja sidevahendite numbrid;
- 3) vaidlustatava haldusakti või toimingu sisu;
- 4) põhjused, miks vaide esitaja leiab, et haldusakt või toiming rikub tema õigusi;
- 5) vaide esitaja selgelt väljendatud nõue;
- 6) vaide esitaja kinnitus selle kohta, et vaieldavas asjas ei ole jõustunud kohtuotsust ega toimu kohtumenetlust;
- 7) vaidele lisatud dokumentide loetelu.

Vaidele kirjutab alla selle esitaja või tema esindaja. Vaide esitaja esindaja lisab volikirja või muu volitust tõendava dokumendi, kui seda ei ole varem esitatud.

11. TOETUSE TAGASINÕUDMINE

Kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et taotleja on esitanud valeandmeid, eelmiste aastate toetus on välja makstud alusetult või kui taotleja loobub 5-aastasest kohustusest enne kohustuseperioodi lõppu, peab ta saadud toetuse tagasi maksuma. Kui toetuse saajalt nõutakse eelnevatel aastatel makstud toetus tagasi, siis võetud 5-aastane kohustus lõpeb.

Kui toetuse saaja on täitnud võetud 5-aastasest kohustusest vähemalt kolme järjestikuse aasta kohustused ja lõpetab põllumajandusliku tegevuse, siis eelnevatel aastatel makstud toetust tagasi ei nõuta. Kohustus(t)e lõpetamisest seoses põllumajandusliku tegevuse lõpetamisega tuleb PRIA-t teavitada vabas vormis avaldusega taotluste vastuvõtmise perioodil 2.–22. mail 2017.

[ELÜPS](#) § 111 lg 5 alusel jäetakse toetus taotlejalt tagasi nõudmata, kui tagasinõutav summa ei ületa 100 eurot.

Tagasimakse kohustust ei kohaldata, kui ajavahemik toetuse maksmise kuupäevast kuni kuupäevani, mil pädev asutus toetuse saajat esimest korda makse alusetusest teavitab, on pikem kui kümme aastat.

12. TOETUSE ANDMISEST JA KASUTAMISEST TEAVITAMINE

Toetuse saaja on kohustatud teavitama avalikkust toetuse andmisest ja kasutamisest, et asjakohane toetatav objekt või tegevus on viidud ellu või viiakse ellu Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist. Juhul kui toetuse saajal on olemas toetatava objekti või tegevusega seotud veebileht, tuleb sellel avaldada MAK logo ja Euroopa Liidu embleem ning esitada objekti või tegevuse lühikirjeldus. Toetuse teavitamisega seonduv on reguleeritud [maaeluministri](#)

13. MAKi TOETUSTE ALUSEKS OLEVAD ÕIGUSAKTID

Kõigi õigusaktide puhul palume arvestada, et lisaks määruse nimetuses olevale esialgsele kuupäevale võib neis olla hilisemaid muudatusi. Õigusakte elektroonilisest Riigi Teatajast lugedes palume valida hetkel kehtiv versioon.

13.1. Eesti õigusaktid

- [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus \(ELÜPS\)](#)
- Maaeluministri 19. jaanuari 2017. a määrus nr 8 „[2017. aastal „Eesti maaelu arengukava 2007–2013” ja „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel antavad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika kohased maaelu arengu toetused](#)“
- Maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrus nr 38 „[Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus](#)”
- Põllumajandusministri 10. märtsi 2015. a määrus nr 22 „[Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi piiripunktide määramise, põllumassiivile unikaalse numberkoodi andmise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala ning põllumassiivil asetsevate maastikuelementide määramise ja korra ning põllumassiivi kasutamise kohta esitatavad andmed ja nende esitamise kord](#)“
- Põllumajandusministri 14. jaanuari 2015. a määrus nr 4 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded](#)”
- Maaeluministri 22. detsembri 2015. a määrus nr 26 „[Maaelu arengu toetuse andmisest ja kasutamisest teavitamise, toetatud objektide tähistamise ning Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi \(EAFRD\) osalusele viitamise täpsem kord perioodil 2014–2020](#)“
- [Looduskaitse seadus](#)
- [Haldusmenetluse seadus](#)
- [Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadus](#)
- [Veeseadus](#)

13.2. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu ning Komisjoni määrused

- [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EL\) nr 1305/2013](#), Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548);
- [Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus \(EL\) nr 1306/2013](#) ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/200, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607);
- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) nr 809/2014](#), 17. juuli 2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega;
- [Komisjoni delegeeritud määrus \(EL\) nr 640/2014](#), 11. märts 2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas;

- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) nr 808/2014](#), milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 31.07.2014, lk 18–68);

13.3. Muud dokumendid

- European Commission guidance document ([DSCG-2014-32 FINAL- Rev2 FINAL](#)) ON-THE-SPOT CHECKS ACCORDING TO ART. 24, 25, 26, 27, 30, 31, 34, 35, 36,37, 38, 39, 40, 41 OF REGULATION (EU) NO 809/2014 AS AMENDED BY REGULATION (EU) 2015/2333 CLAIM YEAR 2016, GUIDANCE FOR ON-THE-SPOT CHECKS (OTSC) AND AREA MEASUREMENT1;
- European Commission guidance document ([DSCG-2014-33 FINAL - Rev 3 FINAL](#)) ON THE LAND PARCEL IDENTIFICATION SYSTEM (LPIS) UNDER ARTICLES 5, 9 AND 10 OF COMMISSION DELEGATED REGULATION (EU) NO 640/2014 AND ON THE ESTABLISHMENT OF THE EFA-LAYER REFERRED TO IN ARTICLE 70(2) OF REGULATION (EU) NO 1306/2013 CLAIM YEAR 2016 ONWARDS;

Eesti õigusaktidega saab tutvuda Riigi Teataja kodulehel www.riigiteataja.ee. Euroopa Liidu õigusaktidega kodulehel <http://eur-lex.europa.eu>. Eesti maaelu arengukavaga 2014–2020 saab tutvuda Maaeluministeeriumi kodulehel www.agri.ee. Muude toetuse menetlemisel aluseks olevate dokumentidega PRIA kodulehel www.pria.ee.

Käesolev juhend on koostatud abistavaks materjaliks toetuste taotlemisel. Juriidiliseks aluseks toetuste taotlemisel ja kasutamisel on õigusaktid.